

Έθνος, Ορθόδοξη Εκκλησία, Νεομάρτυρες και Επανάσταση (Δημήτρης Μπαλτάς, Δρ. Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Αθηνών)

/ [Πεμπτούσια](#)

Ύστερα από την έκδοση των Πρακτικών των δύο προηγούμενων Συνεδρίων με θέματα «Ιστοριογραφία και πηγές για την ερμηνεία του 1821» (Αθήνα, 2013) και «Η ζωή των υποδούλων επί τουρκοκρατίας» (Αθήνα, 2014), η Ειδική Συνοδική Επιτροπή Πολιτιστικής Ταυτότητας και οι «Εκδόσεις Αρχονταρίκι» προχώρησαν στην έκδοση των Πρακτικών του Γ Συνεδρίου, το οποίο, και αυτό, εντάσσεται στην οργάνωση των 10 Συνεδρίων για τα 200 χρόνια της Ελληνικής Επανάστασης, κατά την σχετική απόφαση της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος.

Πρακτικά Συνεδρίου «Ορθόδοξη Εκκλησία και διαφύλαξη της εθνικής ταυτότητας. Νεομάρτυρες, Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός. Έπαναστατικά κινήματα» (Ιερά Μονή Πεντέλης, Στοά του Βιβλίου, 14-15 Νοεμβρ. 2014), Αθήνα 2015, Εκδόσεις Αρχονταρίκι, σελ. 358

Ο τόμος των Πρακτικών του Γ Συνεδρίου που παρουσιάζω σήμερα, απαρτίζεται από τρεις γενικές θεματικές ενότητες: α. «Ορθόδοξη Εκκλησία και διαφύλαξη της εθνικής ταυτότητας», β. «Νεομάρτυρες. Έπαναστατικά κινήματα» και γ. «Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός».

Στην πρώτη θεματική ενότητα φιλοξενούνται οι Εισηγήσεις των καθηγητών Χρίστου Κρικώνα, Γεωργίου Παναγόπουλου, Μαρίας Μαντουβάλου, Κωνσταντίνου Κωτσιόπουλου και του Μητρ. Κενύας Μακαρίου. Ακολουθούν, στην δεύτερη ενότητα, οι Εισηγήσεις των καθηγητών Ηλία Νικολάου, πρωτ. Γεωργίου Μεταλληνού, Δημητρίου Παπάζη, Αθανασίου Καραθανάση και των ερευνητών δρ Όλγας Δάσιου, δρ Χαράλαμπου Μηνάογλου και δρ Αθηνάς Κονταλή. Τέλος, στην τρίτη θεματική ενότητα περιλαμβάνονται οι Εισηγήσεις των καθηγητών Βασιλείου Τσίγκου, Αθανασίου Ζωϊτάκη, Εμμανουήλ Βαρβούνη, Απόστολου Νικολαΐδη, των ερευνητών Γεωργίου Παπανικολάου, Ευδοξίας Αυγουστίνου, Ηλία Μογλενίδη και του αρχιμ. δρ Χρυσοστόμου Παπαθανασίου.

Με τις Εισηγήσεις της α' θεματικής ενότητας επιχειρείται να αναδειχθεί ο πολύτιμος ρόλος της Ορθόδοξης Εκκλησίας και της ελληνικής γλώσσας στην διαφύλαξη της εθνικής ταυτότητας των υποδούλων. Επισημαίνει σχετικά η καθηγήτρια Μ. Μαντουβάλου ότι «θεμέλιο της εθνικής συνείδησης και ενότητας των υποδούλων Ελλήνων σε όλη την περίοδο της Τουρκοκρατίας υπήρξαν η ακλόνητη πίστη τους στην Ορθοδοξία, η ακράδαντη θέλησή τους για απελευθέρωση και η διαχρονική εθνική τους γλώσσα (σ. 57).

Την εθνική και θρησκευτική διάσταση της παρουσίας των Νεομαρτύρων στον ελλαδικό κυρίως χώρο τονίζουν οι Εισηγήσεις της β' θεματικής ενότητας των παρουσιαζομένων Πρακτικών. Για την διαφοροποίηση μεταξύ των Νεομαρτύρων και των Εθνομαρτύρων κάνει λόγο ο π. Γεώργιος Μεταλληνός επισημαίνοντας ότι «στους μεν Νεομάρτυρες το βάρος της μαρτυρίας πέφτει στην Πίστη ... ενώ στην συνείδηση των Εθνομαρτύρων βαρύνει η απελευθέρωση της Πατρίδας» (σ. 112). Προς αποφυγή παρερμηνειών ο ίδιος διευκρινίζει ότι «περιπτώσεις κεκηρυγμένων αθέων η τελείως αδιαφόρων ως προς την Πίστη Εθνομαρτύρων δεν τεκμηριώνονται και πρέπει μάλλον να είναι ανύπαρκτες σ' αυτούς τους χρόνους» (σ. 112).

Η γ' θεματική ενότητα των Πρακτικών είναι αφιερωμένη στον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό, του οποίου το 2014 συμπληρώθηκαν και εορτάστηκαν, ως γνωστόν, στην χώρα μας τα 300 έτη από την γέννησή του. Οκτώ σχετικές ανακοινώσεις περιλαμβάνονται στον τόμο των Πρακτικών και εξετάζουν ζητήματα του βίου και της δράσης του Αγίου. Μάλιστα ο καθηγητής Απόστολος Νικολαΐδης θεωρεί πως «ο άγιος Κοσμάς είναι πεπεισμένος ότι η αλλαγή δεν έρχεται μέσω μιας τυφλής επανάστασης και από ανθρώπους χωρίς πίστη στην πρόνοια του Θεού και εθνική συνείδηση, αλλά από συνειδητοποιημένους πιστούς στην Εκκλησία και στην Πατρίδα» (σ. 358). Εκτιμάται γενικά ότι οι Διδαχές του Αγίου Κοσμά που εκδίδονται από διαφόρους Εκδοτικούς Οίκους είναι μία πολύτιμη παρακαταθήκη ακόμη και για τις σύγχρονες γενιές των Ελλήνων.

Και σ' αυτόν τον τόμο των Πρακτικών, όπως και στους προηγούμενους, είναι ευδιάκριτη η σοβαρότητα στην πραγμάτευση των ζητημάτων, η δέουσα

επιστημονική τεκμηρίωση των απόψεων των Εισηγητών και η συναγωγή συμπερασμάτων που προωθούν την εν γένει επιστημονική έρευνα. Ενδεικτικώς θα αναφερθεί η καταγραφή εξαντλητικής βιβλιογραφίας για τον Διονύσιο τον Φιλόσοφο (σελ. 184-199) και για τον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό (σελ. 261-277 και 311-321). Περιττό να σημειώσω ότι η φροντισμένη έκδοση που παρουσιάζω σήμερα μπορεί να ενδιαφέρει ένα ευρύτερο αναγνωστικό κοινό, με ιστορικούς και εκπαιδευτικούς προσανατολισμούς.